

Експертний центр з прав людини
Міжнародний фонд «Відродження»

Звіт за результатами дослідження

**ОЦІНКА МОЖЛИВОСТІ
ІНТЕГРАЦІЇ ВРАЗЛИВИХ
ГРУП НАСЕЛЕННЯ В ЖИТТЯ
ГРОМАДИ М. ІРПЕНЯ
ЗАДЛЯ СТВОРЕННЯ
БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА**

Київ
2018

Автори

Злата Швець,
соціолог Експертного центру
з прав людини

Юрій Белоусов,
виконавчий директор
Експертного центру
з прав людини

Команда Експертного центру з прав людини висловлює подяку **громадській спільці «Ірпінська агенція розвитку»** за сприяння в організації проведення дослідження у м. Ірпінь та команді **Київського міжнародного інституту соціології** за допомогу у проведенні польового етапу дослідження

Дослідження проведено за фінансової підтримки програмної ініціативи **«Громадське здоров'я» Міжнародного фонду «Відродження»**

ЗМІСТ

Вступ та методологія дослідження	4
1 Ідентифікація соціальних груп, які вважаються в громаді такими, що несуть загрозу/ризик безпеці	7
2 Загрози/ризик, що несуть представники певних соціальних груп, на думку громади	11
3 Причини загроз/ризиків безпеки для громади щодо кожної із зазначених соціальних груп	21
4 Загрози/ризик, які зазнають окремі соціальні групи з боку громади	27
5 Рівень соціальної дистанції між представниками окремих соціальних груп та громадою	33
6 Варіанти усунення загроз/ризиків безпеки, з урахуванням можливості залучення окремих соціальних груп	37
Висновки та рекомендації	51

Вони в суспільстві ізгої, і на них дивляться як на черв'яків, які заважають, які роз'їдають, і їх потрібно знищити. Тобто ставлення суспільства до цих людей агресивне і не налаштоване на допомогу¹.

Більшість наркозалежних мріють кинути, але вони просто не можуть, вони хочуть допомоги більше, ніж люди можуть собі уявити².

ВСТУП ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сьогодні в Україні безліч соціальних груп внаслідок свого вразливого становища позбавлені можливості повноцінної інтеграції в життя громади. На заваді повноцінного включення окремих з цих груп є й те, що вони сприймаються громадою як реальна чи потенційна загроза своїй безпеці.

Відсутність ініціатив, спрямованих на підтримання безпеки, що включали б компонент залучення таких груп, посилюють проблему їх ізольованості та нарощують рівень напруженості, ворожнечі й почуття небезпеки в громаді та суспільстві загалом.

У цьому контексті важливо визначити соціальні групи, які громада вважає загрозливими, оцінити ступінь реальності таких загроз, а також визначити шляхи інтеграції представників цих груп у життя громади, що своєю чергою сприятиме покращенню рівня безпеки на її території.

З урахуванням зазначеного, головна **мета дослідження** полягає в оцінюванні можливості інтеграції вразливих груп населення в життя громади м. Ірпеня задля створення безпечного середовища.

У межах дослідження шляхом анкетного опитування вивчено думку 1200 жителів м. Ірпеня, а також проведено 5 інтерв'ю (керуючий справами виконавчого комітету Ірпінської міської ради; заступник начальника Ірпінського відділу поліції; начальник КП «Контроль благоустрою міста», голова координаційної ради «Стоп наркотик» при виконкомі; начальник

¹ Витяг із інтерв'ю з начальником КП «Контроль благоустрою міста», головою координаційної ради «Стоп наркотик» при виконкомі.

² Витяг із фокус-групи з наркозалежними.

Вивчення думки жителів м. Ірпеня

1200
анкет

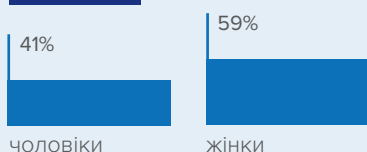

5
інтерв'ю

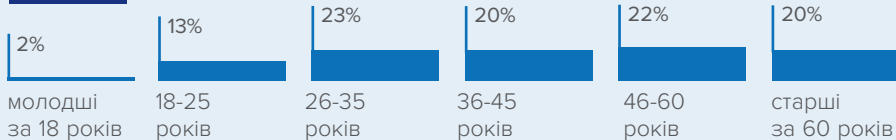

6
фокус-груп

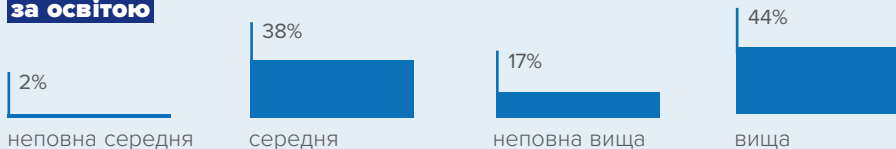
за статтю

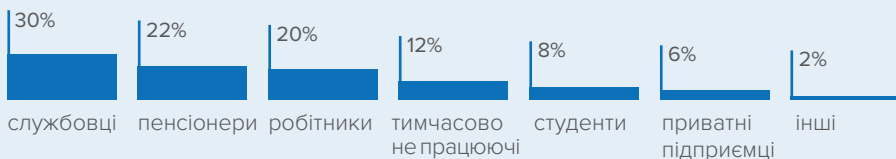
за віком

за освітою

за родом зайнятості

КП «Муніципальна варта»; начальник управління освіти і науки Ірпінської міської ради) та 6 фокус-груп (голови ОСББ; освітяни; представники вразливих груп; поліцейські; лікарі; працівники КП «Муніципальна варта»).

Опитані під час анкетування респонденти розподілилися таким чином:

- **за статтю:** чоловіки – 41%, жінки – 59%;
- **за віком:** молодші за 18 років – 2%; 18-25 років – 13%, 26-35 років – 23%, 36-45 років – 20%, 46-60 років – 22%, старші за 60 років – 20%;
- **за освітою:** неповна середня – 2%, неповна вища – 17%, середня – 37%, вища – 44%;
- **за родом зайнятості:** службовці – 30%, пенсіонери – 22%, робітники – 20%, тимчасово не працюючі – 12%, студенти – 8%, приватні підприємці – 6%, інші – 2%.

Предметом дослідження є думка населення м. Ірпеня, а також окремих професійних та соціальних груп щодо наявних у громаді загроз безпеці та можливостей їх усунення, зокрема із залученням до ініціатив представників вразливих груп.

1

ІДЕНТИФІКАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ
ГРУП, ЩО ВВАЖАЮТЬСЯ
В ГРОМАДІ ТАКИМИ,
ЩО ЗАГРОЖУЮТЬ/СТВОРЮЮТЬ
РИЗИКИ БЕЗПЕЦІ

Результати опитування свідчать, що Ірпінь є доволі безпечним містом. Так, зокрема, 75% жителів Ірпеня вважають своє місто загалом безпечним. При цьому лише 20% з них почуваються у повній безпеці.

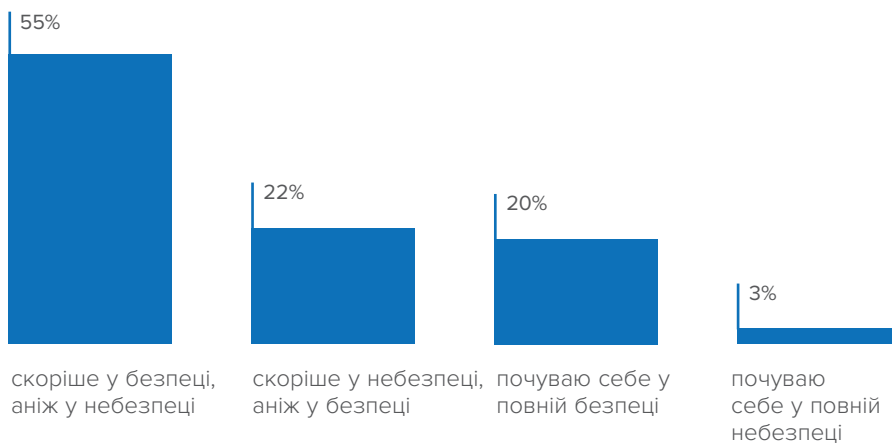

Рис. 1

Рівень відчуття безпеки у місті

86% опитаних респондентів зазначили, що в їхньому місті є окремі соціальні групи, які загрожують безпеці, і 76% такою групою назвали наркозалежних осіб. Поряд із наркозалежними опитані виділили такі групи, як національні меншини, колишні ув'язнені та інші групи, до яких, зокрема, віднесли алкозалежних осіб (5%).

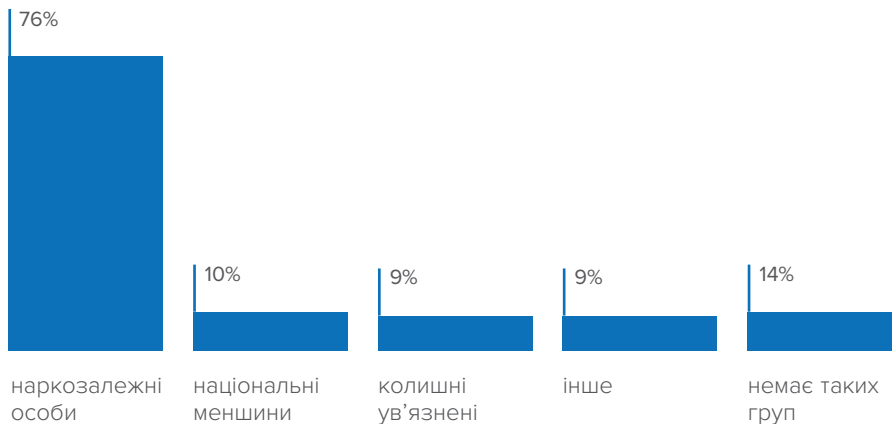

Рис. 2

Соціальні групи, які громада вважає небезпечними

Представники окремих професійних груп (голови ОСББ; освітяни; лікарі; працівники КП «Муніципальна варта») під час інтерв'ю також виокремили наркозалежних осіб як таких, що найбільше загрожують безпеці міста. Поряд із наркозалежними також виділили алкозалежних осіб; неорганізовану молодь, яка схильна до вчинення правопорушень; представників національних меншин.

Я вважаю, що це люди, які вживають наркотики, неорганізована молодь, яка не знає чим зайнятися у вечірній та нічний час, це люди, які вживають алкогольні напої та шукають собі пригод³.

Я думаю, що це наркомани, алкоголіки і цигани⁴.

Як вже зазначалося, кожен 10-й опитаний зазначив як загрозу своїй безпеці представників національних груп. Найбільшу ж загрозу серед цих груп, на думку мешканців, становлять представники ромської етнічної групи (8,8% із 10%) – див. рис. 3.

Полицейські м. Ірпеня звернули увагу ще на одну соціальну групу, яка, з їх кута зору, несе загрозу безпеці міста – це малозабезпечені особи, які вимушені заробляти незаконним шляхом. Найчастіше цими особами виявляються ті, що звільнилися з місць позбавлення волі.

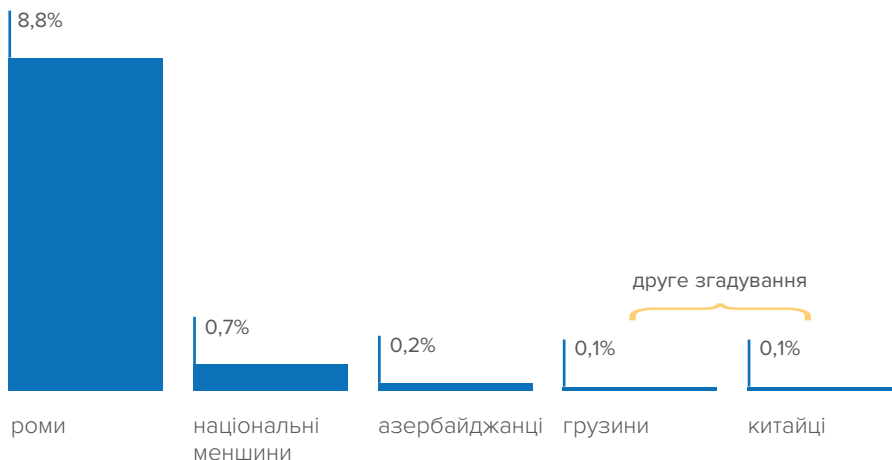

Рис. 3

Національні (етнічні) меншини, які громада вважає загрозованими

³ Витяг з інтерв'ю з начальником КП «Муніципальна варта» м. Ірпеня.

⁴ Витяг із фокус-групи з головами ОСББ м. Ірпеня.

Це люди, яким просто не вистачає грошей на життя. У них немає змоги працювати, або вони звільнилися з місць позбавлення волі, а їх працевлаштовувати не хочуть, або це звичайні люди, у яких немає можливості працювати, вони втратили роботу, а жити за щось потрібно⁵.

⁵ Витяг із фокус-групи з поліцейськими м. Ірпеня.

2

ЗАГРОЗИ/РИЗИКИ,
ЩО СТАНОВЛЯТЬ
ПРЕДСТАВНИКИ ПЕВНИХ
СОЦІАЛЬНИХ ГРУП,
НА ДУМКУ ГРОМАДИ

Під час дослідження ми спробували оцінити суб'єктивне уявлення мешканців громади щодо небезпек, які, на їхню думку, становлять представники зазначених соціальних груп – окремо щодо кожної групи.

Наркозалежні особи

Наркозалежні особи у свідомості мешканців найчастіше пов'язуються із низкою небезпек.

1

Скоєння злочинів майнового характеру (крадіжки, грабежі).

”

Наркозалежні – це категорія осіб, які практично не працюють, вони в основному скоюють крадіжки, пограбування і інші види злочинів⁶.

”

Був випадок в Ірпені, коли наркозалежний виніс квартиру сусідам і здавав речі в ломбард, щоб отримати гроші та купити наркотики⁷.

”

У нас на площі було кілька випадків, коли вихватували мобільні телефони, потім зупиняли і бачили, що це людина, яка вживає наркотики⁸.

2

Розкидання використаних шприців у громадських місцях.

”

Це засмічення територій шприцами. Ми проводимо суботники і всюди – і на площадках, і в лісових зонах – знаходимо шприці⁹.

3

Розповсюдження важких інфекційних хвороб.

”

По-перше, самі по собі (наркозалежні) є носіями певних специфічних хвороб, вони знаходяться в публічних місцях, спілкуються з людьми, ідентифікувати їх важко і тому через слину, через

⁶ Витяг з інтерв'ю з заступником начальника Ірпінського відділу поліції.

⁷ Витяг із фокус-групи з працівниками КП «Муніципальна варта» м. Ірпеня.

⁸ Витяг з інтерв'ю з начальником КП «Муніципальна варта» м. Ірпеня.

⁹ Витяг з інтерв'ю з начальником КП «Контроль благоустрою міста», головою координаційної ради «Стоп наркотик» при виконкомі.

кров вони можуть передавати хвороби. Друга небезпека – це те, що вони вживають наркотичні засоби в публічних місцях, на дитячих майданчиках, дворах, скверах, під'їздах і тому вони залишають шприці, голки, там граються діти і можуть підчепити ці хвороби¹⁰.

4

Псування майна.

Ось у нас велосипед він свій заніс, попсував стіни, і каже я ж не винен, що вузький прохід.

У нас був випадок, коли ці люди приходять до квартири, звідки мати його виселила, починають гоцати по капотах наших машин, у нашому дворі, дряпати тощо¹¹.

5

Порушення громадського порядку у вечірній та нічний час (за даними фокус-груп).

Він всю ніч кричить пісні, лається благим матом. Поліція не може увійти в дім, допоки він не відчинить двері, а він не відчиняє. Він сидить на балконі на парапеті спиною на вулицю і кричить все, що йому прийде в голову, щодо Крішни та решти¹².

6

Розповсюдження наркоманії серед молоді (за даними інтерв'ю).

Це така категорія осіб, особливо старшого віку, вони залучають неповнолітніх до наркозалежності¹³.

Провокують інших дітей, молодих людей до образу життя наркомана, тим, що спілкуються у суспільстві, в дворах, можуть підійти до дитини, прийти на дитячий майданчик, в школу, можуть прововувати, маніпулювати на легкодоступності і тому, що наркотик тобі допоможе здвинути з місця¹⁴.

¹⁰ Витяг з інтерв'ю з начальником КП «Муніципальна варта» м. Ірпеня.

¹¹ Витяг із фокус-групи з головами ОСББ м. Ірпеня.

¹² Там само.

¹³ Витяг з інтерв'ю із заступником начальника Ірпінського відділу поліції.

¹⁴ Витяг з інтерв'ю з керуючим справами виконавчого комітету Ірпінської міської ради.

7

Нанесення тілесних ушкоджень у стані наркотичного сп'яніння іншим людям (за даними фокус-груп).

Нещодавно він з ножем кинувся на людей, скаргу ми оформляли, а він каже: мене вже неодноразово забирала поліція і вони мені нічого не зроблять, я ж несамовитий. А у сусідній квартирі живе дворічна дитина.

А у нашого немає мозку, ми його виманюємо. Він якось зламав сусіду руку битою¹⁵.

Також жителі м. Ірпеня вважають, що наркозалежні можуть вчиняти розбійні напади – 26%, вуличні бійки – 25% та вбивства – 11%.

Аналіз безпосереднього досвіду контактів мешканців громади з наркозалежними особами виявив дещо іншу картину загроз, що створюють представники цієї соціальної групи для громади.

Так, зокрема, 189 (16%) опитаних респондентів зазначили, що особисто ставали жертвою неправомірних дій наркозалежних осіб, із них більшість зазнали крадіжки/грабежу (113 осіб). На 26 осіб було скоєно розбійний напад, 32 особам пошкоджено майно, з 28 ініціювали бійку, 4 особи наркозалежні заразили важкою інфекційною хворобою.

На питання, чи ставали їх рідні/знайомі жертвами неправомірних дій наркозалежних, 372 (31%) респонденти зазначили, що так. 286 осіб стали жертвами крадіжок/грабежів, на 79 осіб було скоєно розбійний напад, 64 особам пошкоджено майно, з 44 ініціювали бійку, 10 осіб наркозалежні заразили важкою інфекційною хворобою.

У таблиці 1 ми спробували проаналізувати відповіді респондентів щодо кожної із загроз, які, на їхню думку, можуть створювати наркозалежні залежно від особистого досвіду спілкування мешканців з цією соціальною групою.

Як можна побачити з аналізу наведених даних, мешканці стикаються майже з усіма згаданими загрозами з боку наркозалежних осіб. Проте рейтинг цих загроз та їх поширеність доволі сильно відрізняється від уявлення громадян, які не стикалися з цією соціальною групою.

Так, зокрема, найбільш реальною загрозою є скоєння наркозалежними злочинів майнового характеру (крадіжок та грабежів). Реальними, але значно менш поширеними, є загрози, пов'язані з розбійними нападами, пошкодженням майна та бійками.

Що стосується найбільш поширеної у свідомості громадян загрози від наркозалежних – зараження важкою інфекційною хворобою –

¹⁵ Витяг із фокус-групи з головами ОСББ м. Ірпеня.

вона також наявна, проте її відсоток найнижчий серед усіх інших загроз.

Таблиця 1

Наявність/відсутність негативного досвіду взаємодії респондентів з наркозалежними особами

Примітка. У таблиці наводиться розподіл відповідей респондентів, які вважають наркозалежних осіб загрозливою групою.

Загроза	Особисто не контактували	Постраждали від неправомірних дій (особисто чи близькі особи)
Скоєння злочинів майнового характеру (крадіжки, грабежі)	507 (56%)	399 (44%)
Розбійний напад	801 (88%)	105 (12%)
Зараження важкою інфекційною хворобою	1892 (98%)	14 (2%)
Бійка	834 (92%)	72 (8%)
Пошкодження майна	810 (89%)	96 (11%)

Варто також додати, що на відсоток сприйняття загроз може впливати й суб'єктивна оцінка потерпілим стану правопорушника як особи, що перебуває під дією саме наркотичних речовин. Адже, зокрема, розмежувати стан наркотичної та алкогольної залежності далеко не завжди легко. Крім того, більшість майнових злочинів вчиняється в умовах неочевидності – тобто особу не застають на місці вчинення злочину. Відтак, потерпілий може вважати, що крадіжку вчинила саме наркозалежна особа через поширеність певних стереотипів у громаді.

Національні (етнічні) меншини

Результати опитування свідчать, що переважно респонденти не визначили національні (етнічні) групи як загрозу своїй безпеці. Водночас, на думку 10% опитаних, ці соціальні групи можуть становити такі загрози.

8 з 10 % респондентів національною меншиною, що може нести загрози безпеці міста, зазначили представників ромської спільноти. Відтак подальший аналіз відображає загрози, які, на думку респондентів, є притаманними саме цій соціальній групі.

Стільки ж респондентів зазначили, що вони особисто та/або їх рідні чи знайомі мають негативний досвід взаємодії з представниками цих груп, що проявляється у низці проблем.

1

Скоєння майнових злочинів.

Стосовно крадіжок – так, у вечірній час. Крадіжки гаманців, вимагають у дітей¹⁶.

2

Поширення інфекційних хвороб.

На думку мешканців м. Ірпеня, національні меншини можуть бути носіями багатьох інфекційних хвороб, а відтак є ризику зараження, зокрема, дітей, які можуть з ними контактувати як безпосередньо, так і опосередковано.

Цигани ходять по території шкіл, оскільки школи не закриті, сміють і знову ж таки, батьки не знають, хворі вони чи здорові, чим хворіють, за що беруться, а хвіртки та забори в школах ніхто не протирає¹⁷.

3

Засмічення територій

Ще одна проблема, яку жителі м. Ірпеня пов'язують з представниками національних меншин, а саме з ромами.

Це сміття, недопалки, ти знаходиш власника, спілкуєшся із ним, він тебе вислуховує, обіцяє все виконати, і наступного ж дня я бачу, як кидають ці недопалки і все інше. Тобто безрезультатно, бо вони якщо не хамлять, то не виконують того, що потрібно¹⁸.

Також панує думка, що національні меншини можуть пошкоджувати майно (приватне/комунальне), стільки ж постраждали від таких дій.

4

Збут наркотичних речовин у регіоні.

¹⁶ Витяг із фокус-групи з освітянами м. Ірпеня.

¹⁷ Витяг із фокус-групи з головами ОСББ м. Ірпеня.

¹⁸ Там само.

У нас біля школи були закладки, це коли вони оплачують через термінал, наркоман телефонує до того, хто йому продає, той каже суму і він безготівкою перекидає кошти. Цигани, тобто ті, хто торгують наркотиками, повідомляються наркоману це місце, це називається закладка, де вони сховають. Вони ховають в приватному секторі, під заборами у людей, біля школи, в парку. Осінню 2017 року і до нового року були моменти, коли бачили там циган. Вони ховали під дубом, і казали наркоману, що там закладка. Так, це дорослі люди, але діти це все бачать. Ми піднімали питання циган на території школи, тому що бачили циган, які спілкувалися з дітьми старшого класу¹⁹.

Таблиця 2

Наявність/відсутність негативного досвіду взаємодії респондентів з національними меншинами

Примітка. У таблиці наводиться розподіл відповідей респондентів, які вважають представників ромської спільноти загрозливою групою.

Загроза	Особисто не контактували	Постраждали від неправомірних дій (особисто чи близькі особи)
Скоєння злочинів майнового характеру (крадіжки, грабежі)	43 (37%)	72 (63%)
Розбійний напад	106 (92%)	9 (8%)
Зараження важкою інфекційною хворобою	113 (98%)	2 (2%)
Бійка	108 (94%)	7 (6%)
Пошкодження майна	95 (83%)	20 (17%)

У таблиці 2 ми спробували проаналізувати відповіді респондентів щодо кожної із загроз, які, на їхню думку, можуть створювати представники ромської спільноти залежно від особистого досвіду спілкування мешканців з цією соціальною групою.

Аналіз наведених даних свідчить про певні відмінності у сприйнятті громадою загроз, що можуть становити представники ромської етнічної групи, від реального стану речей.

¹⁹ Витяг із фокус-групи з освітянами м. Ірпеня.

Так, зокрема, переважна більшість мешканців громади, які вважають цю групу загрозливою, розглядає основними загрозами зараження важкою інфекційною хворобою (98%), бійки, що можуть вчиняти роми (94%), а також розбійні напади (92%).

Водночас аналіз реального досвіду потерпілих від неправомірних дій з боку ромів дає підстави стверджувати про те, що реальна картина є іншою. Так, наприклад, лише 2% осіб, які мали контакт з ромами, за-свідчили, що захворіли тяжкою інфекційною хворобою (у перерахунку на всю вибіркoву сукупність цей відсоток становить 0,16 %). 7 осіб постраждали внаслідок бійок (0,58% вибіркової сукупності), 9 осіб стали жертвами розбійного нападу (0,75% вибіркової сукупності).

Відсоток респондентів, які стали жертвами майнових злочинів, вищій – постраждали від крадіжок та грабежів 72 особи, ще 20 осіб повідомили про пошкодження їхнього майна представниками ромської спільноти.

Особи, які звільнилися з місць позбавлення волі

На думку 9% опитаних жителів міста Ірпеня, особи, що звільнилися з місць позбавлення волі, можуть створювати загрози безпеці.

Основною загрозою, яку, на думку поліції м. Ірпеня становлять звільнені з місць позбавлення волі особи, є скоєння злочинів, за які раніше були засуджені. Також це переважно злочини майнового характеру (крадіжки, грабежі). Так вважає 7% опитаних жителів міста.

Вони вчиняють злочини, за які раніше були засуджені, це, наприклад, крадіжки, грабежі, розбої – це найбільш розповсюджені види злочинів²⁰.

Також осіб, звільнених з місць позбавлення волі, вважають небезпечними, оскільки вони можуть провокувати вуличні бійки (3%), вчиняти розбійні напади (5%), пошкоджувати чуже майно (3%), поширювати інфекційні хвороби (3%), вбивати (3%).

Згідно з даними опитування постраждали від неправомірних дій з боку колишніх в'язнів 5% опитаних (особисто або їх рідні/знайомі).

У таблиці 3 наводяться відповіді респондентів щодо кожної із загроз, які, на їхню думку, можуть створювати колишні в'язні, залежно від особистого досвіду спілкування мешканців з цією соціальною групою.

²⁰ Витяг із фокус-групи з поліцейськими м. Ірпеня.

Аналіз представлених у таблиці 3 даних свідчить, що реальна загроза від представників зазначеної соціальної групи також нижча, ніж її сприймають мешканці громади, які не мали контакту з колишніми в'язнями.

Так, наприклад, майже усі респонденти, що вважають цю групу загрозливою (98%), як основну загрози визначили поширення колишніми в'язнями важких інфекційних хвороб. Водночас лише два мешканці зазначили, що постраждали від цієї загрози.

Таблиця 3

Наявність/відсутність негативного досвіду взаємодії респондентів з особами, які звільнилися з місць позбавлення волі

Примітка. У таблиці наводиться розподіл відповідей респондентів, які вважають колишніх в'язнів загрозливою групою.

Загроза	Особисто не контактували	Постраждали від неправомірних дій (особисто чи близькі особи)
Скоєння злочинів майнового характеру (крадіжки, грабежі)	85 (75%)	27 (25%) (2% від загального числа)
Розбійний напад	101(90%)	11 (10%) (1% від загального числа)
Зараження важкою інфекційною хворобою	110 (98%)	2 (2%) (0,2% від загального числа)
Бійка	100 (89%)	12 (11%) (1% від загального числа)
Пошкодження майна	101 (90%)	11 (10%) (1% від загального числа)

У кілька разів вищий від реального й відсоток сприйняття громадою інших загроз з боку цієї соціальної групи. Так, зокрема, близько 90% респондентів, які вважають колишніх в'язнів загрозливою соціальною групою, до основних загроз з їх боку віднесли розбійні напади, пошкодження майна та бійки. Водночас відсоток постраждалих від цих загроз є значно меншим, й у перерахунку на всю вибірккову сукупність не перевищує 1%.

Найбільш реальною загрозою, згідно з даними дослідження, є скоєння злочинів майнового характеру (крадіжки, грабежі), постраждали від якої 27 мешканців громади.

Інші соціальні групи

До категорії «інші» опитані жителі міста віднесли алкозалежних осіб (5%); осіб, що вчиняють злочини та інші правопорушення (2%); осіб без постійного місця проживання (1%); внутрішньо переміщених осіб (0,4%); молодь, схильну до правопорушень (0,2%).

Найбільша небезпека, яку, на думку 6% опитаних жителів міста становлять перелічені категорії, – це крадіжки/грабежі. На думку 2% респондентів, вони можуть стати розповсюджувачами інфекційних хвороб, а 3% вважають, що такі люди пошкоджують приватне та комунальне майно, чим завдають шкоди.

Працівники КП «Муніципальна варта» м. Ірпеня також відмітили алкозалежних осіб як соціальну групу, що може становити небезпеку для мешканців. Таку небезпеку вбачають саме у проявах агресії у стані алкогольного сп'яніння. Перебуваючи в агресивному стані внаслідок вживання алкоголю, такі особи схильні провокувати бійки як один з одним, так і з випадковими прохожими.

Алкозалежні шукають пригоди. Вони виводять на конфлікт, бійки. Вони можуть нападати просто на прохожих.

Був випадок, коли людина у стані алкогольного сп'яніння нанесла тяжкі тілесні ушкодження громадянину, який був просто проходжим²¹.

Про те, що алкозалежні особи часто є суб'єктами домашнього насильства, де постраждалими є як подружжя, так і діти, які отримують психологічні травми, зазначив і заступник начальника Ірпінського відділу поліції під час інтерв'ю.

Алкозалежні – це скоєння і сімейних конфліктів, потім інших злочинів, а якщо в сім'ї є неповнолітні, які бачать все це насильство, тому це все взаємопов'язано²².

²¹ Витяг із фокус-групи з працівниками КП «Муніципальна варта» м. Ірпеня.

²² Витяг з інтерв'ю із заступником начальника Ірпінського відділу поліції.

3

ПРИЧИНИ ЗАГРОЗ/РИЗИКІВ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ГРОМАДИ ЩОДО КОЖНОЇ ІЗ ЗАЗНАЧЕНИХ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП

Наркозалежні особи

На думку представників громади м. Ірпеня, основна причина того, чому наркозалежні особи стають небезпечними для суспільства, полягає в самій проблемі вживання наркотиків. По-перше, внаслідок залежності такі люди часто бувають безробітними, а потреба у вживанні наркотику є щоденною, тому наркозалежні вимушені незаконно збагачуватися, щоб забезпечити себе наркотиком.

По-перше, йому потрібно взяти дозу, зрозуміло, що всі ці дії протизаконні. Їм потрібно купити дозу, а коштів немає, роботи немає і чим більше він на системі, тим більше йому потрібна ця доза, частіше потрібно вживати, тобто йому потрібно більше коштів. Перше, що він робить – це починає виносити все з хати, десь позичати, тобто спочатку все витягується з сім'ї. Якщо по складу характеру людина більше агресивна, вже немає можливості шукати у родичів, друзів, то він починає все виходити на вулицю, до таких вже компаній, де йому пропонують так звану «роботу», і вже перший момент – здійснюється крадіжка, розбій, де вже є легкодоступні кошти²³.

Якщо ми говоримо про посягання на приватну власність, то у великій мірі ми можемо говорити, що це роблять наркозалежні, тому що їм постійно потрібно фінансування, щоб задовольнити свої потреби шляхом вживання наркотиків²⁴.

По-друге, викликає відчуття страху непередбачуваність людини, яка знаходиться у стані наркотичного сп'яніння. Мешканці вважають, що наркозалежний може перебувати у стані неконтрольованої агресії, а тому бути небезпечним для оточуючих.

Ми розуміємо, що під впливом наркотичних засобів люди можуть вчиняти неадекватні дії, не логічні, і тому тут цілком природня відповідь, що такі елементи несуть в собі загрозу і кожна людина, сповідуючи принцип самозбереження і самозахисту, боїться²⁵.

По-третє, проблема розкиданих шприців хвилює громаду м. Ірпеня з погляду можливості зараження важкими інфекційними хвороба-

²³ Витяг з інтерв'ю з начальником КП «Муніципальна варта» м. Ірпеня.

²⁴ Витяг із інтерв'ю з начальником управління освіти і науки Ірпінської міської ради.

²⁵ Там само.

ми, зокрема дітей, які граються на дитячих майданчиках та можуть вколотися використаним шприцом. Ця проблема також пов'язана із мережею збуту наркотичних засобів через «закладки», які найчастіше роблять на шкільних та дитячих майданчиках. Тобто, перебуваючи у стані абстинентного синдрому, наркозалежний одразу вживає наркотик на місці його отримання та позбавляється використаного шприца на тому ж місці.

Зараз система така, що вони дзвонять по телефону, називають номер картки, куди скидаються кошти, і роблять закладку. Закладку як роблять – так, щоб зручніше було знайти. Їх роблять в школах, майданчиках, присовують під якесь колесо тощо. Він бере цю закладку і в нього вже є велика тяга і потреба. Він не піде в якесь інше місце, йому вже все одно, він колеться тут же. Відповідно, викидається шприц, і є вже небезпека²⁶.

Під час фокус-групи наркозалежні особи визнали наявність проблеми розкиданих по місту шприців.

Ця проблема є і тут дуже важко боротися, у мене у самого 2 дітей, і будучи сам наркоманом, я постійно боровся зі своїм оточенням, щоб вони цього не робили. Є різні наркомани. Це не його місцевість, він там не живе і йому глибоко все одно, що там відбудеться, він вколовся, кинув шприц і все. Якби це було там, де він живе, то він би прибрав за собою. Тут більше психологічний момент, якщо йому все одно на своє життя, то йому все одно, що він робить²⁷.

Наркозалежні зазначили, що в місті є пункт обміну шприців, але ним не користуються, оскільки він знаходиться на віддаленій території (за містом), і туди незручно їздити. Раніше пункт знаходився в лікарні, у місті, і наркозалежних приваблювало, що там можна одразу скористатися медичними послугами та здати зібрані за день шприці. Після перенесення послугами пункту користуються значно менше.

Пункт обміну є, але раніше це було у лікарні, туди приходиш, там можна було і кров здати, а зараз його перенесли далеко на виїзд, туди і незручно добиратися. Якщо у лікарню, то я знаю масу людей, які туди ходили, там зручно – центр, і туди люди ходили²⁸.

²⁶ Витяг з інтерв'ю з начальником КП «Муніципальна варта» м. Ірпеня.

²⁷ Витяг із фокус-групи з наркозалежними.

²⁸ Там само.

Ще однією причиною проблеми наркоманії представники громади м. Ірпеня назвали безкарність як наркозалежних, які зберігають наркотики, так і збувачів. Поширеність наркозлочинності призводить до поширення наркоманії, зокрема серед молоді. Доступність наркотиків сьогодні привертає увагу школярів та студентів, а налагоджена система збуту через «закладки», де відсутній безпосередній контакт між замовником та збувачем, заважає правоохоронцям відслідковувати злочинців.

Стосовно самих школярів – зараз є проблема, тому що зараз діти дуже соціально залежні від інтернету, і вони дуже залежні від соціальних мереж. Моїй дитині 8 років, і коли ми йдемо 5 хвилин до школи, скрізь на заборах написано сайт з рекламою наркотиків. Тобто дитині 8 років, і вона вже кілька раз запитувала: мама, а чому тут скрізь написано це слово? Ті, хто старші – вони зацікавляться, вони полізуть і подивляться²⁹.

Ще однією причиною, чому громада вважає наркозалежних такими, що становлять загрозу безпеці – поширеність у громаді певних стереотипів щодо цієї групи, що не базуються на якійсь реальній інформації.

Загальна картина і точка зору, чому всі бояться таких соціально неадаптованих людей, як наркозалежних або алкозалежних, це, по-перше, створено шляхом сарафанного радіо, один одному переказав³⁰.

Національні меншини

Однією з причин, чому національні меншини вважаються загрозовою категорією населення, мешканці м. Ірпеня вбачають в їх первісній культурі, стилі життя, що відрізняються від загальноприйнятих норм в українському суспільстві.

Це стиль життя, культура. Як професійний історик скажу, що це у них у крові. Це вільний народ, це їх принципи, життєва позиція. Вони нікому не повинні, державу вони не визнають. Тому яка може бути квартплата, якщо килим у них – земля, а світло – це Сонце. В озері покупувся і це нормально, і тут їх не переробиш. Це все одно що змусити німця плювати собі на ноги³¹.

²⁹ Витяг із фокус-групи з освітянами м. Ірпеня.

³⁰ Витяг із фокус-групи з головами ОСББ м. Ірпеня.

³¹ Там само.

Цікавим є той факт, що лише 5,5 % опитаних мешканців зазначили, що мали особистий (чи їх близькі та родичі) негативний досвід контакту з представниками ромської спільноти.

4% респондентів віднесли цю групу до «загрозливих» тому, «що всі знають, що вони несуть загрозу безпеці», ще 2,5% чули про їх загрозливість від рідних/знайомих/вчителів, 1 % зазначили, що у ЗМІ є багато негативної інформації про ромів.

Особи, які звільнилися з місць позбавлення волі

Під час фокус-групи поліцейські м. Ірпеня зазначили, що основною причиною того, що колишніх ув'язнених вважають небезпечними, є усталена в суспільстві думка, що якщо людина вчинила злочин, то вчинятиме злочини й надалі.

Небезпечними їх вважають тому, що вони себе заклеїмили. Всі думають, що якщо особа вчинила злочин, тобто якщо він вкрав, то все, він буде красти й надалі.

Буквально вчора зустрічався із жінкою, яка відсиділа 5 років і вона сказала: «Поки я не потрапила в місце позбавлення волі, я ставилась до людей, які там сиділи, абсолютно так само, як і відносяться до мене. Тобто, я думала, він поганий, він може вчинити якусь крадіжку, пограбувати, а зараз я сама там була і побачила, які там люди. Там звичайні люди, звісно, є окрема каста людей, які рецидивісти, вони проти суспільства, але є й колишні банкіри, звичайні працівники, які десь оступилися або їм не вистачало на життя і вони таке зробили»³².

Ця теза підтверджується тим, що більшість опитаних жителів міста лише чули про те, що особи, які звільнилися з місць позбавлення волі, загрожують безпеці, чи то від рідних/знайомих/вчителів, чи то зі ЗМІ.

Інші зазначені категорії осіб

Оскільки найбільшу частку серед представлених інших категорій осіб становлять алкозалежні особи, подальший аналіз спрямований саме на цю групу.

³² Витяг із фокус-групи з поліцейськими м. Ірпеня.

Як і у випадку з наркозалежними особами, основна причина загроз, що становлять такі люди, полягає у самій залежності та стані сп'яніння, в якому людина не здатна себе контролювати в повному обсязі та може бути небезпечною для оточуючих.

Під час фокус-групи представники поліції м. Ірпеня зазначили, що часто тяжкі злочини, як то нанесення тілесних ушкоджень різної тяжкості, розбої, вбивства, здійснюються особами в стані алкогольного сп'яніння. Тобто оточуючі бояться алкозалежних, оскільки знають, що можуть стати об'єктами злочинів як майнового характеру, так і проти життя та здоров'я.

Там не тільки крадіжки, там і легкі тілесні ушкодження, або ж середньої тяжкості. В основному, тяжкі кримінальні злочини, як вбивства, розбої, скоюються людьми, які знаходяться в стані алкогольного сп'яніння³³.

Алкозалежні можуть не контролювати себе, в подальшому у них трапляються психічні розлади, на цьому ґрунті вони можуть напастися на іншу особи, завдати тілесних ушкоджень³⁴.

Оскільки залежність викликає постійну потребу в алкоголі, людина вимушена шукати кошти на напої, що нерідко призводить до незаконного збагачення (крадіжки, грабежі).

Вони так само розкидають пляшки, так само біля них страшно, так само вони крадуть. Тобто люди, які асоціальні, вони не контролюють свій психологічний стан. І вони стають небезпечними, бо, як мінімум, їм потрібно отримати дозу, алкоголь, вони себе не контролюють і створюють небезпеку³⁵.

³³ Витяг із фокус-групи з поліцейськими м. Ірпеня.

³⁴ Витяг з інтерв'ю з заступником начальника Ірпінського відділу поліції.

³⁵ Витяг із фокус-групи з освітянами м. Ірпеня.

4

ЗАГРОЗИ/РИЗИКИ,
ЯКИХ ЗАЗНАЮТЬ
ОКРЕМІ СОЦІАЛЬНІ ГРУПИ
З БОКУ ГРОМАДИ

На думку 15% опитаних, наркозалежні особи зазнають певної дискримінації з боку громади, 4% вважають, що колишні ув'язнені піддаються різного роду утискам і лише 2%, що дискриміновані національні меншини.

Наркозалежні особи

Таблиця 4

Загрози (утиски), яких зазнають наркозалежні особи

Загроза	% відповідей
Їх не працевлаштовують	7%
До них застосовують фізичне насильство	2%
Дітей представників цих груп не приймають до шкіл	1%
Суспільство ставиться до них з відразою	11,5%
Їх часто ображають та принижують	3%

11,5% опитаних жителів м. Ірпеня вважають, що найбільший утиск, якого наркозалежні відчувають з боку суспільства – це відразливе ставлення. Люди стороняться таких осіб, оскільки зневажають та уникають контактів, частково через те, що бояться заразитися інфекційною хворобою.

Щодо морального насильства, то я думаю, що якщо люди знають, що це наркоман, то є якась відстороненість, тому що коли бачать, що не наркоман, що він може бути хворим на якісь хвороби, то стережуться їх. Плюс ще туберкульоз, коли він може чхнути чи кашлянути і людина заразиться від нього. Тобто є відсторонення³⁶.

Самі наркозалежні особи під час фокус-групи також оцінили ставлення до них з боку суспільства як гидливе, додаючи, що справді є такі наркозалежні, які дають підстави вважати їх загрозовими, а є такі, що не становлять жодних небезпек, проте потерпають від дискримінації.

Одним словом – гидливе ставлення. Настільки сьогодні швидко розвивається наркоманія, що у багатьох в родинях є залежні.

Вважають, що наркомани несуть небезпеку. Всі ми різні люди, і є такі відбиті, які йдуть на такі вчинки як крадіжки, побиття, обман, різні маніпуляції, а є люди нормальні³⁷.

³⁶ Витяг з інтерв'ю із заступником начальника Ірпінського відділу поліції.

³⁷ Витяг із фокус-групи з наркозалежними.

7% опитаних вказали, що наркозалежних не працевлаштовують, що створює для них загрози економічного характеру.

Основна причина полягає у фізичному здоров'ї таких осіб. Внаслідок залежності людина набуває низки інших захворювань, що зумовлює обмеження при працевлаштуванні – про це під час фокус-групи сказали самі наркозалежні.

Так, працюючих дуже мало. Проблема в тому, що більшість стоїть на наркообліку. Якщо влаштуєшся на роботу, то потрібна довідка від нарколога. Наприклад, якщо робота пов'язана із їжею, то нарколог тобі не дасть довідку. Майже всі наркозалежні ВІЛ інфіковані, і можуть взяти лише на таку роботу як грузчиком. На заправку беруть на роботу³⁸.

Окрім того, залежність призводить до нестабільності денного графіка людини, адже потреба у наркотику призводить до постійного його пошуку. Якщо наркозалежний на ранок має дозу, то може йти на роботу і протягом дня працювати, в іншому випадку ранок починається з пошуку наркотику і робота втрачається.

Найбільша проблема в тому, що якщо я ввечері дістав наркотик, щоб у мене було на ранок розкумаритися, то я міг йти працювати, а якщо я раптом не дістав, то я не піду працювати. У мене ранок починався з того, що якщо я не знайду, то я не піду ні на яку роботу. Один раз пробачили, інший раз пробачили, але ж кому таке потрібно. У наркомана немає стабільності. Тому зазвичай місяць-два і робота закінчується³⁹.

Також наркозалежних часто не влаштовують на роботу, оскільки інші представники цієї ж категорії вже вчиняли крадіжки на робочому місці. Тобто злочин часто пов'язують не з особою крадія, а з його належністю до певної соціальної групи (наркозалежних). У зв'язку з цим решта залежних, які мають бажання працювати, проявити себе в суспільстві як порядна людина, яка сумлінно виконує свої професійні обов'язки, фактично позбавляються такої можливості.

Буває і таке, що взяли на роботу – він попрацював тиждень, вкрав інструмент, і через таку людину страждає решта, хто хоче працювати⁴⁰.

³⁸ Там само.

³⁹ Там само.

⁴⁰ Там само.

3% респондентів зазначили, що наркозалежних часто ображають та принижують.

Під час інтерв'ю та фокус-груп більшість респондентів звертали увагу на прагнення суспільства максимально дистанціюватися від наркозалежних та не вступати з ними в жодні контакти.

Я думаю, що більшість оточуючих не те що більш нейтральні, якщо всередині є якісь обурення, то вони його не проявляють, щоб не наражатись на якусь небезпеку. Навіщо йому робити якісь зауваження, якщо ми все-одно знаємо, що ця людина для суспільства наркоман, це вже закінчена людина, а зв'язуватися з ним це собі дорожче. Люди дистанціюються, мене це не стоєть, я цього не бачу⁴¹.

Про те, що до наркозалежних застосовують фізичне насильство, сказали 2% респондентів. Наркозалежні під час фоку-групи підтвердили, що такі випадки трапляються.

Вони думають, що побив наркомана, вони позбавляться від проблеми⁴².

Те, що фізичне насильство щодо наркозалежних застосовується, підкреслив і заступник начальника Ірпінського відділу поліції під час інтерв'ю, додаючи, що бувають випадки жорстоких вбивств на ґрунті ненависті до наркозалежних.

Фізичного насильства зазнають, були випадки, коли люди ловили цих наркозалежних, заподіювали їм тілесні ушкодження. Я працював тут ще у 2008-2009 році, коли в Бучі наркозалежного було вбито і розчленовано, оскільки хазяїну надоїли наркозалежні, які ходили до нього в двір і крали в нього речі. Фізичне насильство дійсно є⁴³.

1% опитаних жителів міста вважають, що дітей наркозалежних не беруть до шкіл.

Ще однією загрозою, з якою стикаються наркозалежні, є відмова у наданні медичної допомоги, зокрема з боку працівників швидкої допомоги.

⁴¹ Витяг з інтерв'ю з начальником КП «Муніципальна варта» м. Ірпеня.

⁴² Витяг із фокус-групи з наркозалежними.

⁴³ Витяг з інтерв'ю із заступником начальника Ірпінського відділу поліції.

Швидка допомога відмовляється їх транспортувати в лікарню, вони просто кажуть, що не будуть працювати з цією групою осіб⁴⁴.

Дуже негативне ставлення з боку медиків, якщо вони бачать наркомана, то можуть навіть не приймати у лікарню⁴⁵.

Національні меншини

Лише 2% респондентів вважають, що представники національних меншин піддаються дискримінації.

Як і у випадку із залежними від наркотиків людьми, більшість представників громади вважають, що основним утиском, якого зазнають національні меншини, є відразливе ставлення до них (0,6%).

0,3% респондентів вважають, що представників національних меншин не працевлаштовують. Однак представники сфери освіти під час інтерв'ю зазначили, що така проблема швидше вигадана, і наводять приклади зворотного.

Роми у нас працюють. Техпрацівниця була у нас дівчинка, абсолютно відповідальна. В магазинах у нас працюють. Ми не хочемо, щоб вони ображалися на нас, що ми відокремлюємо їх – ні⁴⁶.

0,1% опитаних зазначили, що дітей представників національних меншин не беруть до шкіл. Під час фокус-групи з освітянами останні зазначили, що, на їхню думку, цієї проблеми не існує, й діти ромів навчаються в школах Ірпеня та цілком гармонійно адаптовані у шкільне середовище.

У нас навчається багато ромів, і я не скажу, що це питання номер один у закладі. Єдине, що у них різні світогляди, що навіть ходити в ту школу, якщо краще женитися. Але то вже інше питання. Але це не становить небезпеку. У нашому навчальному закладі є і афроамериканці, і роми, з якими ми абсолютно гармонійно спілкуємося і вони соціалізовані, адаптовані⁴⁷.

⁴⁴ Витяг із фокус-групи з працівниками КП «Муніципальна варта» м. Ірпеня.

⁴⁵ Витяг із фокус-групи з наркозалежними.

⁴⁶ Витяг із фокус-групи з освітянами м. Ірпеня.

⁴⁷ Там само.

Особи, які звільнилися з місць позбавлення волі

За даними опитування населення м. Ірпеня, найбільшою загрозою, якої зазнають особи, які звільнилися з місць позбавлення волі, є загроза економічного характеру, а саме – їх не працевлаштовують (2%). Фактично, опиняючись поза установою виконання покарань, колишній ув'язнений позбавляється засобів до існування. Роботодавці часто уникають таких осіб, адже вважають, що колишні в'язні схильні до незаконного збагачення. Також деякі установи при працевлаштуванні вимагають довідку про відсутність/наявність судимості, що сильно звужує коло потенційних робочих місць.

Найменшою загрозою для осіб, звільнених з місць позбавлення волі, на думку жителів м. Ірпеня, є фізичне насильство, про нього сказали лише 0,2% респондентів.

Алкозалежні особи

Алкозалежні, як і наркозалежні особи, також зазнають утисків з боку громади у сфері працевлаштування.

Голови ОСББ під час фокус-групи розповідали, що мали досвід, коли працевлаштували залежну на алкоголь людину, проте вона не виправдала очікувань мешканців, та будучи в запої не лише не виконувала свої обов'язки, а й нанесла шкоди майну житлового комплексу.

”

У нас також на роботі був алкозалежний, він коли тверезий – дуже працездатна, хороший чоловік, але коли починаються запої 2-3 дні – тиждень, там доходило до всього, навіть до нівечення майна комплексу⁴⁸.

Крім того, алкозалежні особи проявляють себе як ненадійні та нестабільні робітники, що значною мірою впливає на рівень довіри роботодавців до них.

”

У нас є багато тимчасових робіт, які ми можемо давати людям (прибирання, косити газони і так далі), і ми давали їм ці роботи. Їх вистачало на день – два (алкозалежних), деяким по два рази давали роботу. Вони бачать перші 150 грн і все⁴⁹.

⁴⁸ Витяг із фокус-групи з головами ОСББ м. Ірпеня.

⁴⁹ Там само.

5

РІВЕНЬ СОЦІАЛЬНОЇ
ДИСТАНЦІЇ
МІЖ ПРЕДСТАВНИКАМИ
ОКРЕМИХ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП
ТА ГРОМАДОЮ

Для вимірювання рівня соціальної дистанції під час дослідження використовувалася шкала Богардуса. За допомогою цього інструменту ми спробували дослідити, наскільки близько у своє життя мешканці громади готові допустити представників соціальних груп, яких вони вважають загрозливими для себе.

Рівень соціальної дистанції між представниками окремих соціальних груп та громадою вимірювався за такими показниками, як сприйняття як повноправного громадянина нашої країни, як колеги по роботі, як сусіда, як товариша та як родича.

Аналіз даних за результатами анкетного опитування населення м. Ірпеня свідчить про те, що поміж інших соціальних груп найменша соціальна дистанція у громади з алкозалежними особами. Найменше жителі міста хотіли б товаришувати з національними меншинами та колишніми в'язнями, а в родичах більшість не бажає бачити наркозалежну особу.

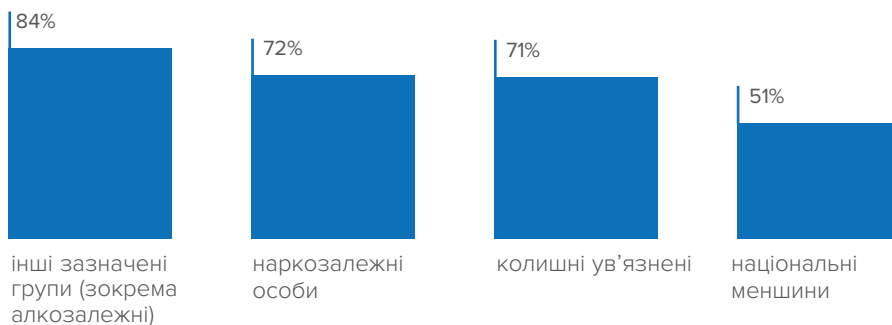

Рис. 4

Сприйняття громадою представників окремих груп як повноправних громадян нашої країни

Повноправними громадянами нашої країни більшість бачить представників інших зазначених категорій, зокрема алкозалежних осіб (84%), і лише 51% вважає такими представників національних меншин. Також не всі вважають наркозалежних громадянами, які мають повний спектр прав та свобод (72%), як і осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі (71%).

Суттєво гірше громада сприймає представників зазначених груп як колег по роботі, що дещо може пояснити проблему безробіття серед, зокрема, наркозалежних. Так, лише 11% опитаних могли б сприйняти як колегу наркозалежну особу, аналогічна ситуація з представниками національних меншин. Також не хочуть працювати з особами, які звільнилися з місць позбавлення волі, 87% опитаних.

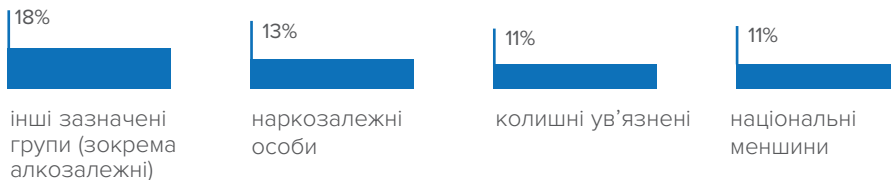

Рис. 5

Сприйняття громадою представників окремих груп як колег по роботі

Як сусідів найменше мешканці міста бажають сприймати представників національних меншин, лише 18%. Терпимі до сусідів-колишніх в'язнів 21% опитаних, трішки більше (24%) можуть сусідити з наркозалежними і 28% – з іншими зазначеними категоріями, зокрема алкозалежними.

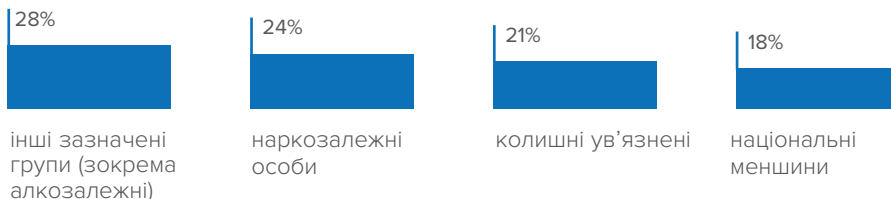

Рис. 6

Сприйняття громадою представників окремих груп як сусідів

Під час фокус-групи голови ОСББ зауважили, що категорично проти того, щоб поряд з ними проживали наркозалежні особи, що ілюструє рівень соціальної дистанції між мешканцями багатоповерхових будинків та людьми, залежними від наркотиків.

Якби Ви запитали, чи захочу я взяти його до себе в житловий комплекс, то тут однозначно ні, і інші так скажуть⁵⁰.

Найменше опитані жителі міста хотіли б товаришувати з представниками зазначених груп. Найбільша дистанція прослідковується саме в цьому аспекті, що може свідчити про низьку вірогідність інтеграції цих груп, адже потреба у дружбі є однією з ключових у житті людини (зокрема, відповідно до ієрархії потреб, визначеної А. Маслоу, соціальна потреба у дружбі стоїть після фізіологічних (їжа, сон, вода, дихання) та потреби у безпеці).

⁵⁰ Витяг із фокус-групи з головами ОСББ м. Ірпеня.

Таким чином, представники зазначених соціальних груп обмежені у виборі товаришів колом спілкування всередині спільноти, що, своєю чергою, сприяє відокремленню наркозалежних, національних меншин, колишніх в'язнів та інших зазначених груп як окремих груп зі сталими зв'язками. Такі особи вимушені шукати підтримки, спілкування тощо серед таких, як вони, адже більшість населення відмовляється з ними товаришувати.

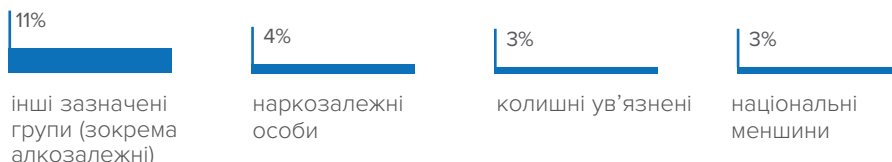

Рис. 7

Сприйняття громадою представників окремих груп як товаришів

Бути родичом, зокрема алкозалежної особи, висловили готовність 13% опитаних респондентів, 10% приймуть до родини колишнього в'язня, 6% – представника національної меншини і лише 5% – наркозалежного.

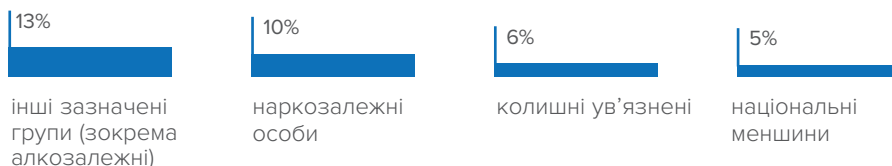

Рис. 8

Сприйняття громадою представників окремих груп як родичів

Таким чином, комплексно аналізуючи дані за представленими показниками, можна стверджувати, що в громаді м. Ірпеня наявна суттєва дистанція між основним населенням та представниками окремих соціальних груп, таких як наркозалежні особи, представники національних меншин, особи, що звільнилися з місць позбавлення волі та окремі інші категорії осіб, зокрема алкозалежні. Неприйняття громадою представників зазначених груп як колег, сусідів, родичів, та навіть повноправних громадян нашої держави є перешкодою на шляху їх інтеграції задля створення безпеки та добробуту в місті.

Дистанціюючись від таких людей, громада створює умови для їх консолідації та укріплення зв'язків всередині цих груп, їх згуртованості та обмеженості певним (часто шкідливим для оточуючих) способом життя.

6

ВАРІАНТИ УСУНЕННЯ
ЗАГРОЗ/РИЗИКІВ БЕЗПЕКИ,
З УРАХУВАННЯМ МОЖЛИВОСТІ
ЗАЛУЧЕННЯ ОКРЕМИХ
СОЦІАЛЬНИХ ГРУП

Наркозалежні особи

Переважна більшість опитаних жителів м. Ірпеня (47%) вважає, що найбільш дієвий спосіб усунення загроз, що створюють наркозалежні особи – це забезпечення їм належних умов життя (реабілітація, медична допомога, працевлаштування тощо). Водночас 24% респондентів зауважили, що найліпше у цьому разі просто їх ізолювати від суспільства.

Рис. 9

Варіанти усунення загроз, що створюють наркозалежні особи

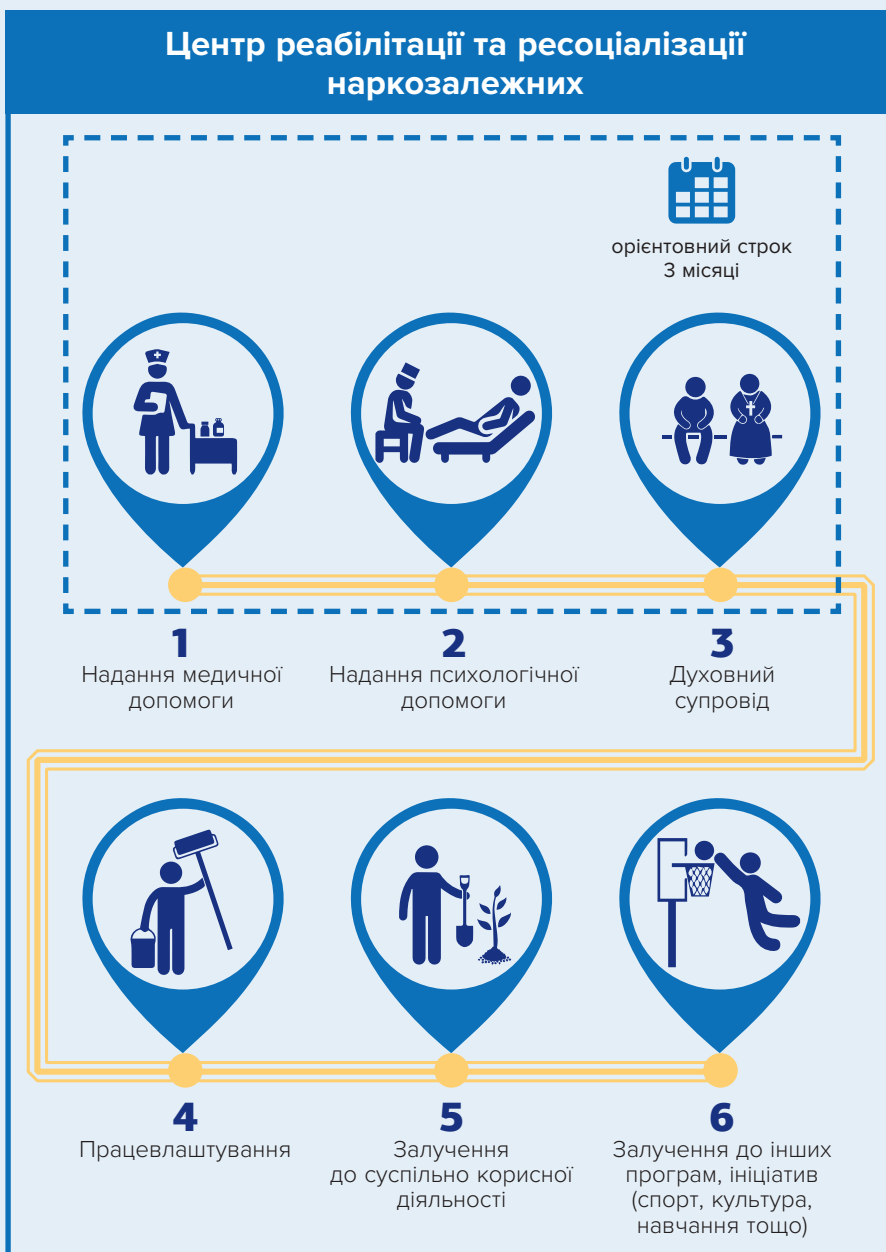
Також частина громади переконана, що з наркозалежними корисно проводити превентивні заходи щодо попередження правопорушень з їх боку та долучати їх до вже наявних соціальних програм як волонтерів.

Найменший відсоток жителів міста схильні до того, що наркозалежних потрібно залучати до ініціатив, пов'язаних із забезпеченням безпеки в місті. Опитані в межах інтерв'ю/фокус-груп висловили думку, що долучати наркозалежних до безпекових ініціатив можна, але форма участі матиме скоріше опосередкований характер. Наприклад, наркозалежна особа може представляти громадську організацію та її позицію з окремих питань безпеки на громадських слуханнях, але патрулювати вулиці як Муніципальна варта не може. Водночас наркозалежні можуть сприяти поліції у розкритті злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотиків.

Під час проведення фокус-груп та інтерв'ю представники різних професійних груп висловили ідею створення Центру реабілітації та ресоціалізації наркозалежних, що включав би всі перелічені компоненти.

Схема 1

Алгоритм діяльності Центру реабілітації та ресоціалізації наркозалежних

Половина опитаних під час анкетування жителів міста підтримали цю ініціативу, ще 17% зацікавилися, але хотіли б отримати більше інформації; 20% негативно ставляться до створення такого Центру.

Центри ресоціалізації потрібні, тому, що є дуже багато людей, які хочуть лікуватися, позбавитися цього і вийти в люди⁵¹.

Діяльність Центру має відбуватися за алгоритмом, представленим на схемі 1.

На думку громади, Центр має бути стаціонарним та включати можливість проживання там наркозалежних на період перших трьох етапів (медична, психологічна, духовна допомога).

Таку ідею підтримали самі наркозалежні особи під час фокус групи, додаючи, що діяльність Центру, в першу чергу, має бути направлена на виведення особи зі стану залежності, тож, задля уникнення спокус вжити наркотик, ізоляція має бути обов'язковою складовою процесу реінтеграції. Період перебування в Центрі має варіюватися залежно від ступеня хвороби, але в середньому наркозалежні вважають, оптимальний термін ізоляції – 3 місяці.

Це має бути приватний будинок, де можна проживати. Має бути ізоляція.

Період залежить від ступеня хвороби, але в середньому 3 місяці⁵².

Стосовно місцезнаходження такого Центру думки розділилися, більшість опитаних у межах інтерв'ю респондентів зазначила, що найкраще організувати його діяльність на віддаленій території, і в жодному разі не в житловому районі міста. Центр має бути з особливим режимом, враховуючи специфіку наркозалежності.

Я як мешканець був би категорично проти, навіть більше, я не допущу того, щоби такого плану реабілітаційний центр був відкритий в житловому районі. Ніхто ж не відкриває для хворих на туберкульоз, тут повинні спеціальні медичні заклади, це мають бути приміщення з обмеженим доступом, зі спеціальним режимом. Чому інфекційне відділення – воно зі спеціальним режимом, якщо хірургічне відділення – воно теж зі спеціальним режимом, відповідно до специфіки. Так само й тут має

⁵¹ Витяг із фокус-групи з лікарями м. Ірпеня.

⁵² Витяг із фокус-групи з наркозалежними.

бути відповідний режим. Виходячи зі специфіки наркозалежних⁵³.

Самі наркозалежні також поділяють думку, що Центр має знаходитися на віддаленій території, щоб була реальна можливість ізоляції від суспільства на певний період.

Натомість лікарі вважають, що заклад має знаходитися в центрі міста, аргументуючи це тим, що розташування має бути зручним для того, щоб людина могла туди приїхати з будь-якого району, і щоб легко було звідти поїхати на роботу чи деінде.

”

Цей кабінет не має бути десь на висілках, він має бути в центрі міста, а якщо при лікарні – то це ідеальний варіант. Це не має бути десь в промзоні або в Кічєєво, як хочуть його винести (ред.: психіатрична лікарня), після відвідування цього центру людина має піти на роботу, тобто це має бути у місті⁵⁴.

Медична допомога

Медична допомога має бути першою і обов'язковою складовою. Таку думку поділили й інші респонденти під час інтерв'ю.

”

Я вважаю, що їх ресоціалізація повинна проходити на пізніших етапах, спочатку повинна бути якась детоксикація, тобто речі медичного характеру, в медичному закладі, а якщо вже людині потрібно подати руку допомоги, то це вже має відбуватися на більш пізніх етапах⁵⁵.

Наркозалежні під час фокус-групи зазначили, що Центр має виконувати функцію виведення з наркоманії, а відтак там не має бути замісної терапії. З їх досвіду, терапія для тих, хто обрав для себе залежний від наркотиків спосіб життя, а Центр має бути для тих, хто хоче позбавитися залежності назавжди. Наявність кабінету ЗТ буде спокусою повернутися до звичного способу життя.

”

Дивіться, хто обрав для себе кайф – ті ходять кожен день на терапію, а є ті, хто взагалі не хочуть мати справу з наркотиками. З мого досвіду, я хотів припинити вживати наркотики, я почав їздити туди, але це на тиждень і все, потім знову починаєш колотися.

⁵³ Витяг з інтерв'ю з начальником КП «Муніципальна варта» м. Ірпеня.

⁵⁴ Витяг із фокус-групи з лікарями м. Ірпеня.

⁵⁵ Витяг з інтерв'ю з начальником КП «Муніципальна варта» м. Ірпеня.

Якщо вже створювати такі центри ресоціалізації, ЗТ там не має бути взагалі. Це має бути цент виводу із наркоманії⁵⁶.

Водночас лікарі переконані, що замісна терапія, поряд з антиретровірусною та протитуберкульозною терапіями, має бути невід'ємною складовою діяльності Центру.

Психологічна допомога

Має йти як разом із медичною, оскільки людина під час детоксикації та інших медичних заходів перебуває у стресовому стані, так і бути складовою всього процесу реінтеграції наркозалежних. Більшість залежних людей перебуває у кризовому стані, вони позбавлені підтримки як з боку рідних/близьких, так і інших оточуючих, які їх найчастіше зневажають. Таким чином, супровід психолога має допомагати подолати такій людині важкий період та повернутися у соціум як повноцінний його член з відповідними установками та прагненнями вести соціальний спосіб життя.

Люди будуть туди ходити (в центр), якщо будуть отримувати там допомогу, в тому числі і психіатрів, психологів.

Мені психіатр дуже допоміг, він мені підказав звернутися до Бога і це дійсно мені допомогло⁵⁷.

Духовний супровід

Значна частина опитаних у межах інтерв'ю/фокус-груп респондентів вбачають у підтримці духовенства чи не єдину можливість для наркозалежного позбутися хвороби. У місті вже існують духовні центри, що беруть під свою опіку наркозалежних, їх вважають ефективними.

Сьогодні у нас існують центри реабілітації при церквах, духовний центр реабілітації, де люди проходять програму «12 кроків» як знайти мир із собою, з суспільством, із Богом. Це в основному протестантська церква. Такі центри вважають, що це духовне захворювання і людині потрібне внутрішнє відновлення, тому вони стверджують, що Бог може допомогти знайти свободу. Так, вони допомагають. Я знаю багатьох хлопців, які завдяки цим програмам відновились. При цьому не знаю жодного, кому допомогла метадонова програма⁵⁸.

⁵⁶ Витяг із фокус-групи з наркозалежними.

⁵⁷ Там само.

⁵⁸ Витяг з інтерв'ю з начальником КП «Контроль благоустрою міста», головою координаційної ради «Стоп наркотик» при виконкомі.

В цьому центрі, якщо він буде створений, обов'язково має бути священик (пастор тощо), тільки він має ставитися як пастор, а у них це достатньо жорстко, у них там є чітка ієрархія, структура, адже якби це не було так жорстко, то вони б давно занепали⁵⁹.

Духовний супровід також включає в себе наявність наставника – людини, яка вже поборолала залежність та може бути прикладом для інших, хто на шляху одужання.

Бажано, щоб там були наставники. Ті люди, які вже через це пройшли, а не просто гарні психологи, це не допоможе. Наркоман повинен бачити авторитет.

Так, ті, хто вже поборов, ті повинні консультиувати тих, хто зараз в проблемі⁶⁰.

Працевлаштування

Однією з ключових складових соціалізації/ресоціалізації особи є її участь в діяльності соціальних інститутів. Таким чином, працевлаштовуючись, особа набуває певної соціальної ролі, перебуває в соціальній групі, де складаються сталі зв'язки. Це інтегрує/реінтегрує людину в соціум.

Окрім того, проблема із працевлаштуванням раніше була зазначена як одна із основних причин створення загроз для громади з боку наркозалежних. Тож давши можливість таким людям заробляти собі на життя, ризики крадіжок та інших майнових злочинів суттєво знизяться.

Серед наркоманів є такі люди, які по-своєму потенціалу могли б працювати в будь-яких сферах та установах. А потрапляють саме такі люди, які отримали стрес, щось не вийшло з роботою, родиною і вони стають наркоманами. Дуже багато грамотних людей, які могли б працювати в будь-яких сферах⁶¹.

Важливо, що працевлаштування має бути на пізнішому етапі, коли наркозалежний отримає належну медичну та психологічну допомогу, а також матиме духовний супровід, щоб він був готовий повернутися в соціум та втриматися від спокуси знову вживати наркотики. Як зазначили самі наркозалежні, робота приносить дохід, а це гроші, що можна витратити на наркотики, тож до працевлаштування така людина має бути підготовленою.

⁵⁹ Витяг із фокус-групи з головами ОСББ м. Ірпеня.

⁶⁰ Витяг із фокус-групи з наркозалежними.

⁶¹ Там само.

”

Тому, хто хоче кинути, робота піде в шкodu, тому що це гроші, спокуси, він захоче зпригнути, а гроші будуть заважати. Спочатку потрібна медична та психологічна допомога⁶².

Залучення до суспільно корисної діяльності

Оскільки сьогодні багато людей зневірені в тому, що наркозалежні особи можуть бути корисними для суспільства, то їх участь у різного роду ініціативах може вплинути на формування позитивної думки та зменшити рівень соціально-психологічної дистанції. Наркозалежні, своєю чергою, за рахунок спільної участі у створенні суспільних благ відчуватимуть себе потрібними та включеними у діяльність громади, що безумовно інтегрує їх у життя останньої та підвищить загальний рівень безпеки у місті. Прикладом такої ініціативи може бути діяльність, пов'язана із благоустроєм міста (прибирання території, сезонна побілка дерев тощо), допомога незахищеним верствам населення тощо.

”

Коли людина сама в соціумі, болтихається, що хочеш – те й роби, заробити немає де, то піди й вкради, а коли є варіанти, коли людина відчуває, що до неї звертаються, її запрошують працювати, залучитися до волонтерського руху, комусь допомогти і так далі – багато людей, які відчувають, що вони потрібні соціуму, вони будуть змінювати свою позицію⁶³.

”

Тобто такі ситуації, коли держава, місто допомагають, потрібно показати, що ці люди теж щось віддають. Наприклад, є реабілітаційний центр, вони там утримуються, але була акція «Зроби місто чистим», вони вийшли та поприбирили. Тоді люди будуть готові допомагати⁶⁴.

”

Щодо суботника – в минулому році, разом із громадською організацією, ми долучали наркозалежних до прибирання міста. Основний результат цього суботника було те, що вони побачили себе корисними суспільству, відчули себе у новій ролі, вони могли поспілкуватися з різними людьми⁶⁵.

⁶² Там само.

⁶³ Витяг з інтерв'ю з начальником управління освіти і науки Ірпінської міської ради.

⁶⁴ Витяг із фокус-групи з освітянами м. Ірпеня.

⁶⁵ Витяг з інтерв'ю з начальником КП «Контроль благоустрою міста», головою координаційної ради «Стоп наркотик» при виконкомі.

Цікаво, що опитування населення міста Ірпня показало, що 50% містян вважають залучення наркозалежних до діяльності, пов'язаної із благоустроєм міста (забезпеченням чистоти тощо), найбільш оптимальним видом включення їх до діяльності громади.

10% зазначили, що це має бути діяльність, пов'язана з підтримкою незахищених верств населення (допомога людям літнього віку, особам з інвалідністю тощо).

По 4% опитаних вважають, що це має бути включення до діяльності органів місцевого самоврядування та бізнесу.

Але 19% все ж переконані, що наркозалежних не можна залучати до жодних ініціатив.

Щодо форм залучення, 35% респондентів зазначили, що це має бути примусова робота (як примусовий виконавець).

29% бачать діяльність наркозалежних у цим напрямках як працевлаштованих працівників.

19% вважають, що це має бути волонтерська робота.

До того ж, лише 13% вірять в те, що наркозалежні готові долучатися до таких ініціатив, і основну причину вбачають в тому, що їм це просто не цікаво або не потрібно (25%), а ще 10% переконані, що вони не здатні приносити користь.

6% думають, що причина в тому, що їхній спосіб життя змушує їх залишатися «в тіні».

І лише 2% причиною того, що наркозалежні не долучаються до таких ініціатив, назвали те, що вони не отримують підтримки суспільства.

При цьому лише 7% жителів громади готові брати участь у спільних ініціативах з наркозалежними, і 5% з них можуть спільно створювати благоустрій міста.

2% з готові разом із наркозалежними допомагати незахищеним верствам населення, і 1% можуть запропонувати їм робоче місце.

2% з числа готових брати участь у спільних з наркозалежними ініціативах зазначили, що долучилися б до проведення просвітницьких заходів.

Під час фокус-груп та індивідуальних інтерв'ю була висловлена думка, що наркозалежні, які стали на шлях боротьби з хворобою та досягли вже певних успіхів, можуть брати участь у заходах з попередження наркоманії серед молоді. Освітiani при цьому додали, що з такими людьми потрібно проводити попередні навчання з особливостей спілкування з дітьми, адже внаслідок відсутності подібних комунікативних навичок можна досягти негативного результату. Медики ж запевнили,

що допускати наркозалежних в школи для проведення профілактичної роботи не можна.

Допускати їх в школи для проведення профілактичної роботи, з моєї точки зору, як нарколога із багаторічним стажем роботи, також не можна⁶⁶.

Наркозалежні, своєю чергою, погоджуються, що така діяльність була б корисною, якби школярі побачили на живому прикладі негативні наслідки вживання наркотиків, наголошуючи, що така діяльність має проводитися спільно з психологами та педагогами. Така діяльність може бути проведена у форматі «Живої книги».

Навіть по школам можна ходити, показати які шрами, що жодної вени немає. Це потрібно проводити разом із психологами, педагогами⁶⁷.

Залучення до інших програм, ініціатив

Спортивні, культурні, просвітницькі та інші заходи безумовно впливають на розвиток особистості, формують захоплення, хобі та займають вільний час людини корисними справами. Також участь наркозалежних у таких заходах підсилює їх інтеграцію в життя громади. Проте наркозалежні наголосили, що така діяльність можлива лише після проходження курсу лікування. Одужання сприятиме тому, що вони самі будуть дуже зацікавлені направляти вивільнену енергію у позитивне русло, тож потрібно створити відповідні умови.

Спочатку це дуже важко, потрібно вийти із важкого стану. Після медичного та психологічного лікування наркозалежні самі будуть ходити, щоб кудись дівати свою енергію.

У багатьох дуже підірване здоров'я, допоможіть підлікуватися і людина сама піде⁶⁸.

Потрібно проводити спортивні заходи, щоб дати людям можливість змінюватися, спілкуватися між змаганнями (футбол, волейбол)⁶⁹.

⁶⁶ Витяг із фокус-групи з лікарями м. Ірпеня.

⁶⁷ Витяг із фокус-групи з наркозалежними.

⁶⁸ Там само.

⁶⁹ Витяг з інтерв'ю з керуючим справами виконавчого комітету Ірпінської міської ради.

Щодо проблеми розкиданих шприців, наркозалежні особи під час фокус-групи запропонували такий шлях її вирішення, як оплата за здані в пункт обміну шприці, навіть у мінімальному розмірі (1 грн. за шприц). Водночас пункт обміну має знаходитися у доступному місці (наразі він знаходиться у віддаленій частині міста, куди незручно добиратися). У такий спосіб, на думку наркозалежних, можна позбутися розкиданих у громадських місцях використаних шприців та усунути загрозу зараження важкими інфекційними хворобами внаслідок випадкового уколу.

Потрібно, щоб давали хоча б 10 гривень за 10 шприців, і тоді вони будуть їх носити. Це вирішить проблему, ще і позбирають на вулиці. І перенести пункт обміну в доступне місце, поближче. Тоді проблема буде вирішена⁷⁰.

Враховуючи досить високий рівень соціально-психологічної дистанції між громадою міста та наркозалежними особами, важливо проводити діяльність зі зменшення напруження, і одним із інструментів покращення цієї ситуації може стати соціальна реклама. Громада має зрозуміти, що наркозалежний це не лише шкідник, а людина зі своєю історією та прагненням бути таким як всі. Також подібні соціальні проекти можуть спонукати наркозалежних до реінтеграції через позитивні приклади людей, які змогли побороти хворобу та стати щасливими.

По-перше, це мають бути мас-медіа, якщо буде соціальний проект, де покажуть, що ці хлопці та дівчата оступилися, але тут є шанс, то це буде прикладом для наслідування і згладить соціальну напругу. Хоча сьогодні дійсно напруга дуже велика і може бути навпаки агресія, типу чому нам, звичайним громадянам, немає такої уваги, а їм є. Це потрібно враховувати⁷¹.

Підтримка ініціатив для молоді. За умов наявності в місті умов, де молода людина може себе реалізувати, зайняти свій вільний час спортом, культурою, просвітою тощо – суттєво знижуються ризики обрання шкідливого способу життя, у тому числі вживання наркотиків.

Чому почалася хвиля, коли у 90-ті роки молодь почала активно вживати наркотики, тому що була розруха, безробіття, у молоді жодних перспектив, щось він хотів, старався, і боксом займався, але немає розвитку, ніхто не підтримав і все. Зараз Ірпінь на правильному етапі, одразу не побореш, потрібно поступово⁷².

⁷⁰ Витяг із фокус-групи з наркозалежними.

⁷¹ Витяг із фокус-групи з освітянами м. Ірпеня.

⁷² Витяг із фокус-групи з наркозалежними.

Боротьба зі збутом наркотиків у регіоні. Ефективна боротьба зі збутом є запорукою зниження рівня наркоманії та супутніх проблем у громаді.

Ці проблеми можна вирішити, якщо повністю прибрати збувачів⁷³.

Національні меншини (ромська спільнота)

Як і в попередньому випадку, більшість опитаних вбачають найліпшим варіантом усунення загроз ризиків безпеки з боку національних меншин – забезпечити їм належні умови життя (3%).

Ще 3% вважають, що заходи з попередження протиправних дій з їх боку будуть ефективним засобом усунення загроз безпеці.

6% вважають, що представників ромської спільноти можна долучати до діяльності, пов'язаної з благоустроєм міста (забезпечення чистоти тощо), ще 5% мешканців бачить представників ромів як працевлаштованих робітників.

Водночас 2% жителів запевняють, що представників національних меншин не можна долучати до жодної зі сфер діяльності, стільки ж опитаних мешканців вважають, що національні меншини, зокрема ромська спільнота, має бути ізольована від суспільства.

Найменша кількість з опитаних (1%) вважають, що роми готові були б долучатися до суспільно корисної діяльності, решта переконана, що їм це просто не потрібно; або ж їх спосіб життя примушує їх жити «в тіні»; або ж вони просто не здатні приносити користь суспільству.

Лише 0,1% опитаних до причини, чому представники національних меншин, на їхню думку, не можуть долучатися до суспільно корисної діяльності, віднесли відсутність підтримки з боку основного населення.

Лише 0,4% опитаних готові були б долучитися до спільної діяльності з представниками ромської спільноти, що підтверджує велику соціальну дистанцію між громадою та зазначеною соціальною групою.

Особи, які звільнилися з місць позбавлення волі

Як і в решті випадків, опитані основним способом зниження рівня небезпечності цієї категорії осіб бачать забезпечення їм належних умов життя.

⁷³ Витяг із фокус-групи з поліцейськими м. Ірпеня.

Окрім того, ефективними, на їхню думку, будуть заходи з превенції протиправних дій з боку колишніх в'язнів. Не менш важливим є долучення їх як волонтерів до вже наявних соціальних програм, та, навіть, до підвищення рівня безпеки у місті.

Цікаво, що якщо у попередніх випадках ізоляція від решти суспільства йшли на 2-3 місцях у списку варіантів усунення загроз, що становлять представлені категорії, то у випадку з особами, що звільнилися з місць позбавлення волі, ізолювати їх бажують найменше опитаних (1%).

Сферами, в яких колишні в'язні можуть проявити свою корисність для суспільства, громада вважає, по-перше, благоустрій міста; по-друге, допомогу незахищеним верствам населення; по-третє, безпеку міста (охорону громадського порядку тощо).

На думку 6% опитаних, колишні в'язні можуть бути працевлаштовані у сфері бізнесу та місцевого самоврядування.

4% зазначили, що це має бути волонтерська робота, і 3% переконані, що колишні ув'язнені мають примусово виконувати ці види робіт.

3% респондентів вважають, що серед інших груп саме колишні в'язні готові будуть долучатися до перелічених видів діяльності. Решта вважає, що їх спосіб життя примушує їх залишатися «в тіні». Також, на думку громади, суспільство не підтримує таких людей, або ж їм (колишнім ув'язненим) просто це не цікаво.

Стосовно таких осіб також була висловлена думка, що вони занадто залякані.

1% опитаних готові були б долучитися до спільної корисної діяльності разом з особами, які з місць позбавлення волі, і більшість з них висловили готовність займатися благоустроєм міста (прибирання, фарбування, висаджування дерев тощо).

Інші зазначені категорії осіб (зокрема алкозалежні)

Щоб усунути загрози, що становлять інші зазначені категорії осіб (зокрема алкозалежні), на думку 5% опитаних, їм потрібно забезпечити належні умови життя (реабілітація, медична допомога, працевлаштування тощо).

2% жителів міста переконані, що проведення з іншими зазначеними категоріями осіб заходів з попередження протиправних дій з їх боку суттєво знизить рівень їх загрозливості.

Ще 2% вбачають вирішення проблеми у їх залученні до вже наявних ініціатив як волонтерів.

1% вважають, що їх можна долучати до ініціатив з підвищення рівня безпеки у місті.

2% опитаних виступили за ізоляцію алкозалежних осіб від решти суспільства.

На думку переважної більшості опитаних, алкозалежних варто долучати до діяльності, пов'язаної із благоустроєм міста (забезпечення чистоти тощо) – 6%, та до діяльності, пов'язаної із допомогою незахищеним верствам населення (допомога людям літнього віку, особам з інвалідністю тощо) – 2%.

Серед опитаних були й ті, хто вважає, що алкозалежні можуть бути долучені до діяльності бізнесу та органів місцевого самоврядування.

Але 2% вважає, що їх не можна долучати до жодного з видів діяльності.

3% з усіх опитаних в межах анкетування населення вважають, що алкозалежні готові долучатися до суспільно корисної діяльності. Решта вважає, що їм це не цікаво та не потрібно, або ж їх спосіб життя примушує їх залишатися «в тіні». Частина переконана, що алкозалежні не здатні приносити користь, і найменше респондентів зазначили, що вони просто не отримують підтримки з боку суспільства.

Під час проведення фокус-групи респонденти висловили думку, що алкозалежну особу можна реінтегрувати в суспільство лише після примусового лікування. Оскільки такий тип залежності важко усвідомлюється людиною, яка в неї потрапила, вірогідність добровільного лікування зменшується у порівнянні з наркозалежними особами.

Я вважаю, що потрібно запровадити примусове лікування. Наприклад, якщо ще наркозалежні розуміють свою залежність, то алкоголік ніколи в житті не зізнається в тому, що він алкоголік, він вважає себе нормальною людиною. Вони не хочуть йти лікуватися, і ви нічого не зробите, поки примусово не почнете лікувати⁷⁴.

⁷⁴ Витяг із фокус-групи з головами ОСББ м. Ірпеня.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

Загалом громада міста Ірпеня вважає своє місто безпечним. Проте, на думку мешканців, є певні соціальні групи, що становлять небезпеку. До таких груп громада відносить нарко- та алкозалежних осіб, колишніх в'язнів, представників ромської спільноти.

Дослідження виявило наявність певних стереотипів щодо зазначених груп, зокрема в частині реальності загроз, що вони становлять для громади. Так, зокрема, чи не найбільшою загрозою з боку наркозалежних, ромів та колишніх в'язнів громада вважає поширення ними важких інфекційних хвороб. Проте дані дослідження свідчать, що відсоток реальних постраждалих від цієї загрози мінімальний.

Аналіз реального досвіду негативної взаємодії мешканців громади з представниками зазначених соціальних груп свідчить про те, що найбільш поширеною загрозою з їх боку є вчинення майнових злочинів (крадіжок та грабежів), значно менш поширеними є випадки вчинення наркозалежними особами та колишніми в'язнями розбійних нападів та втягування в бійки. Ще менший цей відсоток для представників ромської спільноти.

Варто додати, що при оцінюванні масштабів загроз необхідно враховувати й той факт, що більшість майнових злочинів вчиняється в умовах неочевидності – тобто особу не застають на місці вчинення злочину. Відтак потерпілий може вважати, що крадіжку вчинила саме наркозалежна особа, колишній в'язень чи представник ромської спільноти через поширеність певних стереотипів у громаді.

На сприйняття загрози може впливати й суб'єктивна оцінка потерпілим стану правопорушника як особи, що перебуває під дією саме наркотичних речовин. Адже, зокрема, розмежувати стан наркотичної та алкогольної залежності далеко не завжди легко.

Внаслідок формування у свідомості мешканців громади подібних уявлень щодо небезпеки зазначених соціальних груп, що базуються як на реальних фактах, так і на певних стереотипах, між ними та мешканцями наявна значна соціальна дистанція. Переважна більшість мешканців громади не бажає контактувати з ними, бачити у ролі своїх сусідів, родичів та друзів, або ж навіть колег по роботі.

Варто додати, що нарко- та алкозалежні особи, представники національних меншин, особи, звільнені з місць позбавлення волі також потерпають від стигматизації, проблем із працевлаштуванням, образ, фізичного насильства та дискримінації з боку громади.

Дистанціюючись від таких людей, громада створює умови для їх консолідації та укріплення зв'язків всередині цих груп, їх згуртованості та обмеженості певним (часто шкідливим для оточуючих) способом життя.

Подібне сприйняття створює значні перешкоди на шляху повноцінної інтеграції цих соціальних груп в життя задля створення безпеки та добробуту в місті, призводить до ще більшої їх ізоляції.

Аналіз міжнародного досвіду засвідчує, що вирішити проблеми гарантування безпеки виключно репресивними методами не вдається. Відтак місцева громада має зрозуміти, що лише розпочавши відкритий діалог з представниками усіх без винятку соціальних груп, що сприймаються громадою як загроза, можна намітити шляхи вирішення цих проблем.

Як один із варіантів вирішення проблем наркозалежності, що знайшов підтримку й з боку самих наркозалежних осіб, громада м. Ірпеня бачить створення на своїй території спеціалізованого Центру реабілітації та ресоціалізації наркозалежних, який має надавати комплексу медико-соціальної та психологічної допомоги.